

opere „Glumači“ in Novakove „Slovaške narodne pesmi“. Ondříček je zopet povsod očaral občinstvo s svojo velikansko umetnostjo in žel iskreno odobranje.

Fran Naval v Pragi. Naš rojak Fran Naval, prvi tenorist c. kr. dvorne opere na Dunaju, je meseca oktobra t. l. gostoval pri „Narodnem divadlu“ v Pragi. Verni sin slovenske matere je Pražane kar elektriziral; narodno gledališče je bilo vedno prenapolnjeno, in komaj diha je občinstvo poslušalo Navalov krasni tenor. Fran Naval je uljudno, blago srce, ki svojo narodnost vedno poudarja; največje veselje so mu napravili na oder podarjeni vencji z velikanskimi slovenskimi trobojnicami. Zadnjikrat je nastopil v Massenetovem „Wertherju“. Massenet sam je iz Pariza poslal brzozaven pozdrav k predstavi.

Domača umetnost. G. A. Jebačin je poslikal z ornamentami in figuralnimi slikami župno cerkev v Preski. — K moravški cerkvi je prizidana nova kapelica lurške Matere božje. Oltar je izdelal g. Rovšek, na zunanji steni sliko žalostne Matere božje pa gospod Peter Markovič, akad. slikar v Rožeku na Koroškem. — V Črnem vrhu nad Idrijo je postavil nove orgle gospod Kriegl, orglarski mojster v Ljubljani. — G. P. Žmitek je razstavil velik portret g. Bamberga, ki se odlikuje po vrli tehniki in dobri psihologiji.

Združenje zagrebških javnih knjižnic. Knjižnica zagrebške prvostolne cerkve, broječa okoli 30.000 zvezkov, za katero je določil škof Vrhovac posebno ustanovo, se po sklepu kaptola združi s tamošnjo vseučiliško knjižnico, katera šteje do 140.000 zvezkov in ima letnih dohodkov 13.000 K. Za to združenje se posebno trudi kanonik dr. Iveković, ki želi, da bi se tako olajšale učenjakom študije v knjižnicah.

Ljudska izobrazba na Hrvaškem. Še sedaj je treba na Hrvaškem storiti mnogo za elementarno ljudsko izobrazbo. Vendar moramo priznati, da se je v zadnjih desetletjih doseglo že mnogo. Ljudi, ki niso znali ne brati ne pisati, je bilo na Hrvaškem na stotino prebivalstva:

Leta	moških	ženskih
1869. . . .	74·38 . . .	86·81
1880. . . .	67·89 . . .	79·93
1890. . . .	60·16 . . .	73·52
1900. . . .	46·95 . . .	61·74

Izid ljudskega štetja l. 1869. je bil vsekako zelo žalosten. Primeroma se je pa zdaj že mnogo zboljšalo. Največji napredek kaže zadnje desetletje.

Hrvaška tiskana knjiga iz l. 1592. M. Rešetar je nedavno v 3. knjigi „Gradje za povjest književnosti hrvatske“ ponatisnil „Način, koji se ima ob služiti u govorenju sv. mise“, natisnjen l. 1592. v Rimu v mali osmerki na 56 str. To knjižico je neznan Dubrovčan prevel iz latinskega jezika.

Beli Hrvatje. Blizu Požuna je naseljenih okoli 60.000 takozvanih Belih Hrvatov, katere Nemci nazivajo „Wasserkroaten“. Ti so izpostavljeni madjarizaciji in germanizaciji. Nimajo niti slovnice svojega jezika niti besednjaka. Zdaj so jim izdali slovaški rodoljubi koledar v njih jeziku, ki je natisnjen v 5000 izvodih. Tako so dobili Beli Hrvati tam svojo prvo tiskano knjigo. Ta oddelek slovanskega rodu je važen zaradi tega, ker nekako veže severne in južne Slovane.

Gavrilo Vitković, srbski rodoljub in zgodovinar, je umrl pred kratkim v Belgradu. Preiskaval je zgodovino ogrskih Srbov. Nabral je mnogo gradiva, a ne kritično.

Ignjat Dimić. V Zemunu je pred kratkim umrl srbski publicist Ignjat Dimić (roj. 1863.). Studiral je tehniko na Dunaju, in ko se je povrnil na jug, je posebno proučeval narodnogospodarske in politične razmere v Bosni in Hercegovini. Bil je oster in odločen zagovornik srbske ideje. Mnogo zaslug si je pridobil za srbsko tehnologijo.

„Srpska knjiga.“ S tem naslovom je izdal St. Novaković pred kratkim knjižico, v kateri popisuje slabe srbske knjigarske razmere. Dnevno časopisje se sicer zelo širi, a v tem pisatelj ne more videti pravega napredka, ker se prava znanstvena in leposlovna književnost preveč zanemarja. Pisatelj predlaga, da bi se osnovala mnoga gospodarska društva v Srbiji, ki bi svoj čisti dobiček porabljal za podporo književnosti.

Srbske narodne pesmi. V „Kolu“ (knjiga IV., zv. 2.) je napisal neki dr. Veritas članek „Vratimo narodu — njegov!“ v katerem razpravlja o deveti knjigi srbskih narodnih pesmi, katere je nabral Vuk Stefanović Karadžić. Pisatelj zahteva, naj izda srbska vlada Vukove narodne pesmi in pripovedke v novem, zares „narodnem“, prav ceninem izdanju.

„Znameniti Srbi XIX. vijeka.“ Ta zbornik prinaša življenjepise in slike znamenitih Srbov. V 12. zvezku so opisani: Janko Cincar, Grigorij Voza-revič, Konstantin Danijal, Jovan Subotić, Vladimir Vasić in Vaso Živković; v 13. zvezku pa: Čolak Ante Simeunović, Ognjeslav Utješenović Ostrožinski, Joksimski Nović Otočanin, Ljubomir P. Nenadović, Kosta Ruvarac in Aleksander Bačvanski.

Srbska zgodovina. Kosta Mandrović na Dunaju javlja, da bo na novo izdal „Ilustrovano istorijo srbskega naroda“. V tem obširnem delu bo 140 slik in barvan zemljevid balkanskega polotoka. Izšlo bo v 16 zvezkih.

„Društvo srpskih književnika i umjetnika“ so ustanovili u Belgradu. Predsednik mu je Simo Matavulj, podpredsednik Branislav Nušić, tajnik Milodar Mitrović.

Raziskavanja v Makedoniji. „Vizantinskij Vremenik“ poroča sledeče o uspehih ruske znanstvene ekspedicije, ki je leta 1900. šla v Makedonijo pod vodstvom akademika N. P. Kondakova. Glavni

namen ekspedicije je bil, da na osnovi arheoloških podatkov in različnih sodobnih spomenikov iz stare krščanske dobe proučuje srbske in bolgarske uplive na kulturo raznih makedonskih krajev. Preiskovavci so našli mnogo značilnih arhitektonskih spomenikov iz stare dobe, med katerimi so najiminitnejši: Markov manastir, cerkev Gračanica, manastir Nagovičin in razne zgradbe okoli Ohrida. Ekspedicija se je vrnila z obilnim gradivom, med katerim je okoli 550 snimkov.

„**Maticе Školská**“ v Brnu praznuje letos petindvajsetletnico svojega obstanka. Osnovana je na taki podlagi, kakor naša „Družba svetega Cirila in Metoda“. Zdaj vzdržuje „Matica“ na Moravskem 12 šol s 3000 češkimi otroki, ter veliko zavetišče s 1300 gojenci, katere daje „Matica“ na svoje stroške študirat.

Češke razstave. Čehi so priredili letos štiri krajevne razstave: v Taboru, Viškovu in Kladnu ter v Pragi „delavsko razstavo“. Povsod se je pokazal velik napredek posebno v tehničnih izdelkih.

Čehi na Dunaju. Češko prebivalstvo na Dunaju jako raste, posebno po doseljevanju z Moravskega. Zdaj jih je že do 400.000 tako, da imenujejo Dunaj že — najbolj češko mesto. Prva zahteva Čehov je zdaj, da dobé na Dunju tudi svoje ljudske šole. Temu se pa ustavlja nemško prebivalstvo z vso trdovratnostjo.

Museálna slovenská spoločnosť se imenuje eno onih maloštevilnih društev, katerih ni zatrla madjarsko nasilje ubogim Slovakom. Kakor znano, je „Matico Slovensko“, ki je bila tako književno društvo, kakor so „Maticе“ drugih slovanskih narodov, madjarska vlada zatrla in ji pobrala imetje. Slovaki imajo zdaj v Turčanskem sv. Martinu svoj „Narodni muzej“, katerega predsednik je velezaslužni župnik, znani botanik Andrej Km et. Podpredsednik Romuald Zajm us je letos umrl, in izvoljen je bil mesto njega Fr. R. O s w a l d, o katerega spisih bomo še poročali. Društvo izdaje znanstven list: „Časopis Museálnej slovenskej spoločnosti“, katerega urejuje tajnik A. S o k o l í k.

Etnografični muzej v Pragi. Novoustanovljeni etnografični muzej v Pragi bo obsejal sledeče oddelke: 1. Selske zgradbe in njih arhitektura, 2. narodne noše, 3. narodni izdelki, 4. spomeniki prostonarodnega slovstva, 6. narodna glasba, pesem in plesi, 7. sociologija. Dopolnilni oddelki bodo: zemljepisni, antropološki, demografični in oddelek za jezik in narečja.

Češki arhitekti in cerkveno stavbarstvo. Češki arhitekti so se obrnili do „Křeštanske akademie“ s prošnjo, naj se stavbe novih cerkvâ oddajajo po javni konkurenci, pri kateri bi se izbirali tehnično in umetniško najbolj dovršeni načrti. V tej vlogi pravijo češki arhitekti: „Cerkveno stavbarstvo je bilo v vseh kulturnih narodih težišče slogov, in

njemu gre v prvi vrsti zasluga, da imamo monumentalne stavbene spomenike, ki označujejo posamezne dobe. Narod, kateri je gojil umetnost na svojih nabožnih stavbah, se šteje med kulturne narode. Čehi so stopili med te narode že od početka svoje zgodovinske dobe, katera se začinja z dobo pokristjanjenja. Številni naši spomeniki cerkvene umetnosti v romanskem, gotskem, renesančnem in baročnem slogu dokazujejo, da je od nekdanj bilo med Čehi ne le mnogo nabožnih mož, ampak tudi mnogo umetnikov. Šele s propadom baroka in s kmalu za njim zavladašim jožefinstvom je opešala nekdanj tako živahna delavnost na polju cerkvene arhitekture. S probujenjem našega naroda je sicer oživela tudi ta delavnost, a ni bilo dovolj umetnikov, kateri bi bili zadostovali tudi skromnejšim tedanjim umetniškim nalogam. Cerkveno stavbarstvo se je od druge polovice XIX. stoletja sem bavilo skoro izključno le s popravilanjem starih spomenikov. Za naraščajoči narodni organizem se kaže zdaj potreba, zidati mu nove cerkve.“ Arhitekti pozivljajo potem „Křeštansko akademijo“, naj po zgledu dunajske „Leonove družbe“ posreduje, da se bo zidalo po najbolj umetniških načrtih.

„**Česká akademie pro vědy itd.**“ v Pragi je sklenila, da bo izdajala publikacije z naslovom „Monumenta palaeographica“, v katerih bo s slikami pojasnjena zgodovina češkega pisma.

Prvi slavist.

Letos je preteklo sto let, odkar je umrl prvi mož, ki zasluži ime znanstvenega slavista. Bil je duhovnik iz pavlanskega reda, skromen menih, ki pač ni vedel ob svoji smrti, da se bo znanost, kakero je on započel z nekaterimi zdaj že pozabljenimi spisi, tako široko in bujno razvila. Bil je Fortunat Durych, rojen l. 1735. v Turnovi na Češkem, umrl ravno tam 31. avgusta l. 1802. Zaslužil je, da od njega započeta znanost ohrani njegov spomin.

Bil je iz precej premožne rodbine, ki je dala mladega Václava v šole. A že l. 1750. mu je umrl oče in rodbina je zašla v dolgove. Václav je vstopil v samostan, kjer je dobil ime Fortunat. Najprej se je posvetil proučevanju orientalskih jezikov, in redovni predstojniki so ga poslali na Dunaj, v Monako in v Prago, da se v njih temeljito izobrazi. Pri tem študiju je pa vedno primerjal tudi slovanske jezike z drugimi, in to ga je slednjič nagnilo, da jih je začel samostojno preiskavati. Nihče pred njim še ni bil tega poizkusil, na nikogar se ni mogel naslanjati — in ravno zaradi tega je znamenit, ker je bil prvi slavist. Celó življenje se je bavil s slavistiko, in on je navdušil svojega mlajšega tovariša Dobrovškega, da je postavil znanstveni temelj češki slavistiki. Slava učenca je zatemnila pozneje ime učiteljevo.